KUR’AN-I KERİM VE KUR’AN İLİMLERİNE GİRİŞ

Doç. Dr. Suat YILDIRIM

1.BÖLÜM

KUR’AN-I KERİMİN MAHİYETİ

Allah İnsanlara Hitap Eder

*** Kainatın yaratıcısı olan Allah, sayısız eserleri ile, gayb perdesi arkasında icraatta bulunan Zatının varlığını göstermektedir. Nasıl ki en ufak bir iğne bile ustasız olamıyor, sayısız kudret eserleri ile dolu kainatın da elbette göremediğimiz bir yapıcısı vardır. Bu yaratıcının bütün eserlerini tam bir ilim ve hikmetle yaptığını eserleri ortaya koymaktadır.**

*** “Rahman’ın yaratmasında hiçbir aksaklık göremezsin. İstersen bak, en ufak bir noksanlık görebilir misin? Sonra bir daha bir daha gözünü çevir bak, gözlerin yorgun (aksaklık bulamamış) olarak geri dönecektir. (Mülk 3-4)”**

*** Herşeyi mükemmel bir tarzda idare ederken, diğer bütün mahluklar üzerinde tasarruf etme kabiliyetiyle donattığı insan hakkında talimatların bulunmaması, büyük bir saçmalık ve hikmetsizlik olurdu. Nitekim olmamıştır. Kur’an’ın buyurduğu gibi “Sizi (gayesiz) boşuna yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız? (Mü’minun, 115). “İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?”(Kıyame, 36)**

Vahyin Mahiyeti

*** Vahy, lisanda “seri ve gizli bir şekilde bildirmek” demektir. Dinde ise “Allah Teala’nın bildirmek istediği hidayet ve**

buyruklarını seçtiği kullarına, insanlar arasında mutat olmayan gizli bir yolla bildirmesidir.”

* İlahi ve uhrevi hakikatleri, insanlar mahdut olan akıllarıyla anlayamazlar. Keza akıl insanı değişik yollara götürebilir. Büyük hakikatlere dair söz söylemek iddiasındaki filozofların, insanlığa ne kadar farklı, hatta tamamen zıt yollar çizmek istedikleri malumdur.

* Bu yüzden Allah, lütfu ile bu hakikatleri insanlığa ulaştıracak elçiler seçmiştir.

* Peygamber kendi dışındaki bir kuvvet tarafından adeta yakalanıp, kendisinin rağmına elçiliğe mecbur edilir.

* Kur’an’da 300’den fazla ayetin, kul: “de ki: “ diye başlaması da, peygamberin kendiliğinden söylemediğini, hariçten bir kuvvetin tebliğe mecbur ettiğini gösterir. Böylece muhatabın bu gerçeği aklından çıkarmaması temin edilir.

* Vahy; ilham, sezgi, keşf, şuuraltı gibi mefhumlardan tamamen farklıdır ve çok yüksektir.

* Vahy ekseriya melek vasıtasıyla gönderilir, ilham ise genellikle vasıtasızdır.

* Vahy gölgesizdir, safidir, havassa mahsustur. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumidir.

* Keşf, ruhi riyazet, uzun tefekkür ve murakabenin semeresi olup, insanda tam bir yakin hasıl etmez.

* Vahy; söyleyen, emreden, veren İlahi Zattan; muhatab, memur ve alıcı beşer resule gelen buyruklardır, aydınlatmadır.

Vahyin Alınışı

Vahy, şu 3 tarzdan biri ile olur:

1. Allah manayı nebinin kalbine bırakır.

2. Bir perde arkasından nebiye hitab eder.(Hz. Musa’ya ağaçtan nida etmesi gibi.)

3. Vahy getirmekle vazifelendirdiği bir meleği elçi olarak gönderir. Vahy lafzından normal olarak anlaşılan da budur. Kur’an hep bu şekilde yani Cibril vasıtasıyla indirilmiştir. Teklim (vasıtasız söyleme), ilham suretiyle ya da uykuda hiçbir vahiy gelmemiştir.

Peygamberimiz “Melek bazen bana çıngırak sesine benzer bir ses halinde gelir. Bu bana en ağır olanıdır. Bazen Melek bana bir adam şeklinde görünür.” Der. Bu ikincisi vahyin en kolay gelen tarzıdır.

Bazı alimler Kur’an ayetlerinin daima birinci şekilde, yani Cibril asıl yaratıldığı mahiyette gelip, Hz. Peygamberin beşeriyetten melekliğe yükselmesiyle olmuştur. İnsan suretinde gelmesi sünnet vahyini getirmesi durumundadır.” derler.

Vahiy, Peygamberimize (sav), gündüz ya da gece, savaşda iken ya da sulhda, yalnızken ya da bir kalabalığın içerisinde herhangi bir zaman gelebilirdi. Vahiyden sonra vücut sıcaklığı yükselir, yüzü kızarır, bedeni ağırlaşır, şapır şapır terlerdi.

Vahyin Kaydedilmesi

Hz. Peygamber devrinde katipler Kur’an’ı, hurma dalları, ince beyaz taşlar, koyun ve develerin kürek veya kaburga kemikleri, tabaklanmış deri, tahta gibi, muhitlerinde bulunabilen malzeme üzerine yazarlardı.

2. BÖLÜM

KUR’AN-I KERİMİN NÜZULÜ VE METNİNİN İNTİKALİ

Kur’an’ın Manası ve Başlıca İsimleri

En meşhur isimleri; el-Kur’an ve el-Kitab kelimeleridir. Kur’an “okunan, tilavet edilen”, kitab ise; “yazmak veya yazılı şey” demektir. Bu isimlerden başka, el-Furkan (doğruyu eğriden ayırt eden), el-Tenzir (kısım kısım indirilen vahiy), ez-Zikr (şeref), en-Nur gibi isimleri olup, aslında bunlar isimden ziyade onun özelliklerini belirten vasıflardır.

Kur’an miladi 610-633 yılları arasında 23 senede inmiştir.

Kur’an’ın İniş Tarzları

Allah Teala Kur’an’ı 3 tarzda indirmiştir:

1. Kur’an’ı Levh-İ Mahfuz’a indirmiştir.

2. Dünya semasındaki (yani yere en yakın gökteki) “Beytu’l izzete veya el-Beytu’l-Ma’mur’a” indirmesi.

3. Cibriş’in Vahyi Peygamberimize getirmekle dünyayı aydınlatması.

Ayetler

*** Ayet kelimesi lisanda, mucize, alamet, ibret, hayrette bırakan görülmemiş iş, delil manalarına gelir. Dini ıstılah olarak, “Kur’an’ın surelerini oluşturan, başı ve sonu bulunan, bir ya da daha çok cümleden oluşan kelam” demektir.**

*** Ayetlerin hangi surenin neresine konacağını Cibril, Efendimize bildirmiştir.**

*** Bazı ayetlerin başlayış ve bitiş yerlerinde ihtilaf vardır. Bunun sebebi; Peygamberimiz önce ayetleri başlayış ve bitiş yerleri belli olacak şekilde okumuş, bunun iyice bellendiğini anladıktan sonra, ayetler arasında anlam bütünlüğünün bozulmaması için bazılarını birleştirerek okumuştur.**

*** Kur’an ayetlerinin tamamının 6200 küsur olduğunda ittifak varsa da, küsuratta kıraat ekolleri arasında ihtilaf vardır.(Kufi kıraat 6236, Mekki 6220, Şami 6216, medeni 6217, Basri 6204).**

NÜZUL SEYRİ

Zamanı ölçü olarak alan taksime göre, Hicretten önce nazil olan sure ve ayetlere Mekki, sonrakilere Medeni denir. Mekanı göz önünde bulunduran taksime göre, Hicretten sonra da olsa Mekke’de nazil olana Mekki, Medine’de nazil olana Medeni denilir. Başka taksimler varsa da, en meşhuru birincisidir.

Takribi hesapla Kur’an’ın %65-70’inin Mekki, %30-35’inin Medeni olduğunu söyleyebiliriz.

Kur’an vahyinin tarihi sıralaması başlangıçtan beri İslami bir vazife sayılmamıştır. Peygamberimiz Mekki ayetler şunlar, Medeniler şunlar dememiştir. Bu yüzden bir kısım ayetlerin

Mekki mi, Medeni mi olduğu hususunda ihtilaf bulunması ve bu konuda bir nevi rey ve içtihadla hareket edilmesi caiz olmuştur.

Mekki ve Medeni Surelerin Arasındaki Farklar

*** Mekki sureler daha kısa ve vurguludur. Arapça'daki üslubu gözeterek kasemlere fazla yer verirler. Eski kavimlerden ve Peygamberlerden sık bahsederler. Allah'a ve ahirete imana davet ederler, cennet ve cehennem tasvirleri sık kullanılmıştır.**

*** Medeni sureler genelde daha uzun olup, cihad, Şer'i had ve cezalar, medeni kanunlar ve devletler hukukuna ait hükümler, münafıklar vb . konulardan bahsederler.**

SURELER

Kur'an'da 114 sure vardır. En kısası 3 ayetli Kevser Suresi, en uzunun 286 ayetli Bakara Suresidir.

Surelerin İsimleri

Sureler isimlerini kıssasını ihtiva ettikleri şahsiyetlerden (Nuh, Hud, Yusuf, Ali İmran, Muhammed gibi) veya topluluklardan (Cin, Melaike, Münafikun, Mutaffifin), veya konulardan birinden, veya ilk kelimelerden (kad semi'a, E.L.M Tenzil, Subhan, Lem Yekun) veya başlarındaki huruf-i mukattaadan (Taha, Yasin, Kaf, Sad) almışlardır.

Surelerin Tertibi

Surelerin elimizdeki mushafı şeriftre görüldüğü şekliyle sıralanmasının neye istinad edildiği hakkında başlıca 3 görüş vardır:

a) Surelerin tamamının tertibi Peygamber Efendimizin talimatına da-yanmaktadır, yani tevkifidir. Çünkü Hz.Osman zamanında yazılıp "İmam " adı verilen mushafı; ellerinde özel nüshaları bulunanlar da dahil, bütün ashab ittifakla kabul

etmiştir. İmam mushaftaki sıra da şimdiki malum sıradır. Tevkifi olmasaydı muhalif olan çıkardı.

b) Surelerin bir kısmının tertibi Peygamberimizin bildirmesi ile olup, diğer kısmı sahabenin içtihadına racidir.

c) Bu tertib sahabenin içtihadına racidir. Zira sahabeden Hz. Ali, Ubeyy İbn Ka'b, İbn Mesud gibi zevatın hususi nüshalarında, surelerin sıralanışında bazen değişiklikler bulunmaktadır. Tevkifi olsaydı onlar bu hakkı kendilerinde bulamazlardı.

Surelerin Tasnifi

Kur'an-ı Kerim'in metni pratik kolaylık gayesiyle surelerin teşkil ettiği bazı gruplara ayrılmıştır:

1. Es-Seb'u't-Tuvel: En uzun 7 sure demektir. Fatiha'dan sonra Tevbe suresinin sonuna kadar yani 2-9 sureleri arasını kapsar.

2. El- Muin: Ayet sayıları 100'e yaklaşan veya biraz geçen sureler.

3. El- Mesani: Ayet adedi 100'den az olanlar.

4. El- Mufassal: Mushaf-ı Şerif'in son bölümü olup, tercih edilen görüşe göre, başlangıcı 50. Olan Kaf suresinden itibaren, sonuncu (114.) Nas Suresine kadar olan kısımdır. Bu grup da 3'e ayrılır:

A) Tıval-I Mufassal: (uzun) Kaf-Büruc, yani 50.-85. sureler.

B) Evsat-I Mufassal: (orta) Tarık-Beyyine, yani 86.-98. sureler.

C) Kısar-I Mufassal: (kısa) Zelzele- Nas, yani 99.-114. sureler.

KUR'AN'IN PEYGAMBERİMİZ TARAFINDAN YAZI VE HAFIZA İLE TESBİT ETTİRİLMESİ

El-Hakim (Ö 405-1014) Müstedrek'inde "Kur'an metninin biraraya getirilmesi 3 defa yapılıp, birincisi Resulullah'ın huzurunda olmuştur." Dedikten sonra, bu hükmüne esas teşkil eden şu hadisi, Zeyd İbn Sabit'den (Buhari ve Müslim'in rivayet şartlarını taşıyan bir senedle) nakleder. Zeyd diyor ki: "Biz, Hz. Peygamber'in huzurunda Kur'an'ı birtakım parçalardan telif ediyorduk (topluyorduk)." Beyhaki bu hadis hakkında: "Kanaatimce bundan maksad, birkaç ayrı defada indirilen ayet gruplarını, Hz.Peygamber'in Nezaretinde sureler halinde derlemektir." Demektedir. Şu halde vahyi tamamlanan sureleri peygamberimiz, mevcut en uygun malzemeye, birtakım sahifeler halinde temize çektirip muhafaza ediyordu.

Peygamberimizin hayatında birçok sahabi Kur'an'ı hem hafızalarında hem de sahifelerinde toplamış bulunuyorlardı. O'nun ahirete irtihali üzerine Hz.Ali derhal evine kapanmış, "Kur'an'ı cemetmedikçe Cuma namazına çıkmak hariç, ridamı giymemeye yemin ettim" diyerek, sözünü yerine getirmiş, Kur'an'ı cemetmedikçe Hz.Ebu Bekir'e biat etmemişti.

Asrı Saadette Kur'an'ın tamamını ezberlemiş kişilerin sayısı ve isimleri hakkında muhtelif rivayetler vardır. Ebu Ubeyd (224-838) gibi eski bir müellif el-Kıraat adlı eserinin başında, 30'a yakın hafız sahabe adı verip, bazılarının hafızlıklarını Peygamberimiz vefat ettikten sonra ikmal ettiklerini yazmaktadır.

Kur'an'ın Cibril'e Arzı

Her Ramazan ayında Peygamberimiz o zamana kadar vahyedilmiş Kur'an metninin tamamını Cibril'e, Cibril'de kendisine okur, böylece mukabele ederlerdi.

KUR'AN METNİNİN MUSHAF HALİNE GETİRİLMESİ

Peygamber Efendimiz hayatta olduğu sürece vahiy devam ettiğinden, Kur'an metni, iki kap arasında mushaf haline getirilemezdi. Böyle yapılmış olsaydı sık sık değişiklik yapmak, araya girecek birkaç ayeti yerleştirmek için, ikide bir çok sayıda yazılmış metni imha etmek mecburiyeti hasıl olacaktı. Diğer taraftan Kur'an metni birçok hafız tarafından ezberlenip devamlı surette okunuyor ve ashabın bir kısmının nezdinde yazılı nüshalar da bulunuyordu. Üstelik Hz. Peygamber gibi bir teminat mercii vardı. Bu yüzden metnin muhafazası konusunda endişeye sebep yoktu.

Fakat Hz.Peygamber'in vefatından sonra ilahi rehber Kur'an metninin, ümmetin icmaından geçmek suretiyle, tek kelimesinden şüphe edilmeyecek tarzda; kıyamete kadar hiç kimsenin itiraz edemeyeceği tarzda toplanması gerekmişti. Ayrıca Hz. Ebu Bekir zamanında Yemame Savaşı'nda 70 Hafız (bunların ekserisi tam değil de kısmi hafız olmalıdır.) sahabinin şehid edilmesi tedbir almak lüzumunu iyice göstermiştir.

Zeyd İbn Sabit diyor ki: "Yemame Savaşında ashabın öldürülmesini müteakib, Hz. Ebu Bekir beni çağırttı. Yanına vardım. Hz.Ömer de orada idi. Ebu Bekir bana dedi ki: Ömer bana gelip dedi ki: "Yemame 'de Kur'an hafızları çok zayiat verdi. Bu gibi vakalarda hafızların ölmeleriyle Kur'an'ın birçoğunun zayi olmasından endişe ederim. Bana kalırsa Kur'an'ın cem edilmesi için bir emir çıkarman gerekir." Ben de Ömer'e şöyle cevap verdim: "Resulullah'ın yapmadığı bir işi nasıl yapabilirsin?", Ömer: "Vallahi bu hayırlı bir teşebbüstür, dedi." Sonra bu iş üzerinde o kadar durdu ki, bana söyleye söyleye neticede Allah kalbime bu işi yatırdı, ben de onun görüşünü benimsedim." Zeyd devamla diyor ki: "Ebu Bekir bana dönüp şöyle dedi: "Sen genç, dinç, zeki bir adamsın. Kimse ittiham edemez. Zaten Resulullah'ın da vahiy katibi idin. Kur'an metnini topla." Vallahi bir dağı yerinden nakletmemi isteselerdi, Kur'an'ı toplama mes'uliyeti kadar bana ağır gelmezdi." Neticede Kur'an'ı hurma dallarından, yassı taşlardan ve insanların hafızalarından derlemeye başladım." (Buhari).

Kaynakların ittifakla bildirdiğine göre, Hz. Ebu Bekir, Zeyd'e asla hafızasına güvenmemesini, her ayet için 2 delil olmak üzere, 2 şahıstan yazılı nüsha aramasını emretti.

Bu iş için Zeyd, Hz.Ömer'in yardımını şart koşmuş, O'da ciddi bir şekilde kendisine yardım etmiştir.

Zeyd bizzat kendisi iyi bir hafız olduğu halde, kendisi gibi başka hafızlarla da yetinmeyip, her ayet hakkında mukabele görmüş 2 yazılı şahid aramak gibi son derece titiz ve ilmi bir usül takib etmiştir. Yalnız tevbe Suresinin sonundaki 2 ayet hakkında, araştırmasına rağmen 2 yazılı şahidi bulamamış, Ebu Huzeyme'deki yazılı nüshaya istinad etmek durumunda kalmıştır.

Bu şekilde Hz.Ebu Bekir devrinde biraraya getirilen sahifelere "el- Mushaf" denilmiştir.

MUSHAF'IN HZ. OSMAN'IN HİLAFETİNDE ÇOĞALTILMASI

Hz. Osman 'ın zamanında, İslam topraklarının genişlemesi, ve çeşitli diyarlara giden sahabilerin Kur'an'ı o diyarlarda çeşitli lehçelerle öğretmeleri, sonradan ümmet arasında ihtilafa sebep oldu. Hz.Ebu Bekir devrinde yazılan mushaf, 7 harf (lehçe) göz önünde bulundurularak, yani bazı kelimeler, lehçelere göre, değişik telaffuzları gösterecek şekilde yazılmıştı. Ekseriya imlası aynı olduğu halde, telaffuzu farklı olabiliyordu.

Yeni müslüman olmuş gayr-ı Arap unsurlar, diğer lehçeleri bilmediklerinden, öğrendikleri kıraatin, başkası mümkün olmayan tek kıraat olduğuna inanıyorlardı. Bu yüzden münakaşalar çıkıyor, birbirine kafir diyecek kadar vahim olaylar cereyan ediyordu.

Bunun üzerine Hz.Osman cemaatle istişare yaptıktan sonra, Kur'an'ın tek bir lehçede yazılıp çoğaltılmasını kararlaştırdı. Bunun için de Zeyd İbn Sabit, Said İbnü'l As, Abdurrahman ibnu'l-Haris, Abdullah İbnu'z Zubeyr istinsah işi ile görevlendirildi. Hz.Osman, bu heyete tereddüt halinde, Kureyş imlasına göre yazmalarını emretti. Bu sayede 4 adet Kur'an yazılmış oldu. Bunlardan biri Medine'de kaldı, diğerleri o zamanın başlıca İslam merkezleri olan Şam, Kufe ve Basra'ya gönderildi.

KUR’AN’IN 7 HARF ÜZERE NAZİL OLMASI

Buhari ve Müslim, Peygamberimizin şöyle buyurduğunu rivayet ederler: “Kur’an 7 harf üzere indi, binaenaleyh onlardan hangisi kolayınıza gelirse o harfi okuyunuz.” Müslim’in başka rivayetinde Cibril Hz. Peygamber’e: “Allah ümmetinin Kur’an’ı bir harf üzere okumasını emrediyor.” der. Resulullah ümmetin buna takat getiremeyeceğini söyleyip, Allah Teala’nın bağışlamasını ister. Müteakiben 2, sonra 3 harfe izin verilir. Resulullah daha da isteyince neticede 7 harfe ruhsat verilir. Tirmizi’nin sahih isnatla rivayetine göre; Resulullah Cibril’e: “Ben ümmi bir ümmete gönderildim. Aralarında koca-karısı, ihtiyarı, oğlan ve kız çocuğu, hiç okumak bilmeyeni var.” deyince Cibril: “Ya Muhammed bu Kur’an 7 harf üzere indi” der.

7 harfin (lehçenin) hikmeti, Tirmizi’nin rivayet ettiği hadisten de anlaşıldığı üzere Kur’an okumayı kolaylaştırmaktır. Kur’an’ın ilk muhatapları kabileler halinde dağılmış olduklarından, aralarında telaffuz farkları vardı. Bu özür sebebi ile onlara bir ruhsat verildi. Ruhsat: “Asli hükmün sebebi devam etmekle beraber, bir özre binaen, şer’i hükmün daha kolaya doğru değişmesidir. “ 7 farklı vecihle okuma (kıraat) izni verilmişse de, kitabet (hat, yazı) sadece Kureyş lehçesi üzere olmuştur. Bu da ihtilafı asgariye indirmiştir. Zira kolaylaştırmayı gerektiren özrün zail olmasından sonra, asli harfin kitabeti tilavet için de esas olmuştur.

Özrün zail olması ile, 7 harfe verilen muvakkat müsaade sona ermiştir. Zira lehçeler arasındaki ayrılık ve yaygın ümmilik, Kur’an’ın toplayıcılığı ve ümmiliğin azalmasıyla giderilmiştir.

KIRAATLER

*** Hz.Osman mushafları yazdırıp, bu hatta muhalif olan diğer şahsi mushafları terketmeye çağırınca, bazı zatlar muhalif olanları bırakıp, imam mushafın hattına aykırı olmayan ve Hz. Peygamberden tevatüren nakledilen diğer kıraatleri okumaya devam ettiler. 7 harften geri kalan ve bazı kelimelerde rastlanan bu farklılıklara kıraat denir.**

*** Peygamberimizin okuduğu kıraat vecihleri yediye münhasır değildir. 10’ dan fazladır. Sahabe farklı kıraatleri**

Rasulullah'dan dinledikleri halde, sonra kolaylarına gelen tercih ettikleri bir kıraatle okurlardı. Tabiinde aynı şekilde devam etti.

*** 7 büyük kıraat imamı vardır. Ebu Amr, İbn Kesir, İbn Amir, Asım, Hamza, Nafi ve Kısai(Vefat tarihleri miladi 700 ile 800 arasında değişir.) Bu kıraat imamları sadece kendi kıraatlerin doğru olduğunu iddia edip, halkı ona çağırmıyorlardı. Aksine diğer kıraatlerin de sabit olduğuna inanıp, yalnız kendi rivayet ettiği kıraatin hizmetine hasr-ı nefs etmişlerdi.**

Bu imamların kıraatlerine itimad edilmesinin kıstası şudur:

1. Peygamberimizden sahih senedle rivayet etmek.

2. Hz. Osman'ın İmam mushafına takdiren de olsa uymak

3. Muteber bir tarzda Arap dilinin kaidelerine uymak.

Şaz Kıraatler

Yukarıdaki 3 şartı haiz olmayan kıraatlerin senedine ve kaynağına bakılmaksızın şaz olduğuna hükmedilir. Şaz kıraatler ile ne tilavet ne de ibadet edilir. Fakat hadisteki sıhhat şartlarını haiz ise hadis mertebesinde sayılıp, ondan ahkam çıkarılabilir. Zira şaz kıraatlerin çoğu şundan kaynaklanmaktadır: Sahabilerin bazıları şahsi nüshalarına kapalı olan bazı yerleri izah için notlar koymuşlardı. Sonradan gelen bazıları bu notları sabit kıraat zannetmişlerdir.

Bazı gayrimüslimler 7 harf ve kıraat meselesini bahane ederek, İnciller gibi Kur'an'ında ayrı ayrı metinleri olup, Hz.Osman'ın mushafı dışında olanların imha edildiğini söylerler.7 harf meselesi farklı lehçelere sahip olanlara Kur'an okumayı kolaylaştırmak için verilen bir ruhsattır. Bu mevzuda dikkat edilmesi gereken nokta şudur: 7 Harfe göre okuma ezberden okuma halinde söz konusu olup, yazılı bir sahifeden okuma veya farklı tarzda yazma ile ilgisi yoktur.

KUR'AN METNİNİN NOKTALANMASI VE HAREKELENMESİ

*** Yazı Mekke'ye ilk defa Hz.Peygamber'in yaşça kendisinden biraz büyük muasırları zamanında gelmiştir. O zamanlarda nokta kullanılmıyordu. Hz. Osman zamanında yazdırılan imam mushafta noktalar kullanılmamıştı. Bu da kelimenin Peygamberimizden rivayet edilen kıraat vecihleri ile okunmasına imkan veriyordu. Noktalamanın İslam'dan önce bilinip bilinmediği ihtilaflıdır. Bazıları bilindiği halde Hz.Osman'ın kıraatlere imkan vermesi düşüncesiyle kasden noktalama kullandırmadığını söyler.**

*** Mushafın noktalanması ilk önce hicri 65 yıllarında Abdulmelik İbn Mervan zamanında büyük bir ihtiyaçtan dolayı başlamıştır. Önceleri noktalar harfin yazıldığı mürekkepten farklı bir renkte konuyordu. "Üstün" yerine harfin üstüne bir nokta, "esre" yerine harfin altına bir nokta, "ötre" yerine harfin önüne bir nokta, "sükun" yerine 2 nokta konuluyordu.**

*** Daha sonra Abdulmelik (V 86/705) devrinde şekilce birbirine benzeyen harfleri ayırt edebilmek için noktalama ihtiyacı duyuldu. Bu iş için de nokta kullanılınca harekeleme gayesiyle konulan noktalama ile karıştı. Önceleri noktalama için ayrı, harekeleme için de ayrı mürekkepler kullanıldı. Bir müddet sonra ise harekeleme işinde şimdi bilip kullandığımız işaretler teşekkül etti.**

*** Bu şekilde harekeleme ve noktalama yapmak, surelere başlık koymak, ayet başlarını gösteren işaretler bırakmak, cüzlere ayırmak vs. Başlangıçta alimlerce kerih görüldüğü halde, sonradan mubah hatta müstehab görülen hususlardandır.**

KUR'AN OKUNUŞUNDA DURAKLAR

Kur'an ilimlerinden biri olan vakf ve ibtida, Kur'an okurken mana esas alınarak nerelerde durulup nerelerde geçileceğini bildirir. Bu yerler bilinmedikçe birçok yerlerde manaya vakıf olunamaz ve hüküm çıkarılamaz. Ebu Cafer en-Nahhas'a göre sahabe, Kur'an metnini öğrendikleri gibi, vakf, yani durak yerlerini de öğreniyorlardı. Birçok alim vakf yerlerini öğrenmenin farz olduğunu söylemişlerdir.

Mushafların ekserisinde Secavendi'ye göre (V 560/1164) işaretler kullanılır. Buna göre vakfın 5 derecesi vardır:

1.Vakf-ı lazım: Durulmadığı takdirde murad olunan mana değişir. İşareti (q)

2. Vakf-ı mutlak: Mana bakımından kendisinden sonra gelen kısımla başlamak (ibtida) güzel olan ve durak yerlerinde mananın tamamlandığı vakftır. İşareti (b) dır.

3. Vakf-ı caiz: Geçilmesi ve durulması mümkün olan duraktır. İşareti( ) dir.

4. Caiz olmakla beraber geçilmesi tercih edilen vakf. İşareti ( ) dir.

5. Zaruret halinde murahhas olan, yani sonrası ve öncesine muhtaç olmakla beraber nefesin yetmemesi veya devam edilen sözün uzunluğu sebebiyle durulan yerdir. Ancak sonraki kısım anlaşılması mümkün olan bir cümle olduğundan baştan almak gerekmez. İşareti ( ) dir.

Durmak caiz olmayan yerler ise ( ) işaretiyle gösterilir. Çaresiz kalıp durma halinde o kelimeyi tekrar etmek gerekir. Buralarda durmak manayı bozmaya sebep olmaktadır.

3. BÖLÜM

KUR'AN İLİMLERİ

VAHYİN GELDİĞİ ORTAM (ESBABÜ'N - NÜZUL)

Sebeb-i Nüzul: Kur'an'ın ahkama ve ahlaka dair olan ayetlerinin çoğu, sebeb-i nüzul denilen bazı vesilelerle gelmiştir. Buna mukabil eski ümmetlerden bahseden ayetlerin çoğu, muayyen bir sebep olmaksızın indirilmiştir.

Sebeb-i Nüzulu Bilmenin Yolu

Nüzul sebeplerini bilmek akli muhakeme ve içtihadla olmaz, vahyin inişini müşahade eden sahabenin nakli ile bilinir.

Esbab-ı Nüzulu Bilmenin Faydaları

1. Ayetlerin manalarını açıklamak konusunda büyük önemi vardır.

2. Allah Teala'nın hükümlerinin hikmetini anlamak kolaylaşır.

3. Kur'an ayetlerinin kolayca ezberlenmesini sağlamaktadır.

4. Kur'an'ın i'cazını açıklayan "meani" ve "beyan" ilimlerinin medarı olan "muktezay-ı hali bilmek" nüzul sebeplerini bilmekle mümkün olur. Zira aynı söz, söyleyene, muhatablara, şartlara ve sözün söyleniş gayesine göre çeşitli hükümler alabilir, değişik anlamlar ifade edebilir.

AYETLER ARASINDAKİ İNSİCAM

Ayetlerin bir kısmı bazı vesilelerle inmekle beraber, Kur'an'ın insicamını temin etmek gayesi ile, herbir ayet Allah Teala'nın bildirmesi ile, Peygamberimiz tarafından münasip yerine konuyordu. Kur'an-ı Kerim tenzil olarak ayrı ayrı zamanlarda indirildiği halde, İlahi hikmet mevcut tertib üzere olmasını dilemiştir. Mesela "Kendilerine kitaptan nasip verilenleri görmedin mi? Puta ve batıla inanıyorlar ve inkar edenler hakkında "Bunlar iman edenlerden daha doğru yoldadırlar" diyorlar.(Nisa 51) ayeti Yahudi ileri gelenlerinden Ka'b Bin Eşref hakkında inmişti. Bu adam Mekke'ye giderek Bedir'de öldürülenlerin intikamını almaya onları teşvik etmiş ve onların müminlerden daha doğru yolda olduklarını söylemişti. İşbu şahıs ve onun bu sözlerini benimseyenler hakkında üç-beş ayet yer aldıktan sonra, emanetleri ehline vermekten bahseden: "Allah emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. "(Nisa 58) ayeti gelir. Bu ayet Mekke'nin fethi sırasında inmişti. Kabe'nin bekçisi Osman İbn Talha, kapıyı kilitleyip Hz.Peygamber'in içeriye girmesine engel oldu. Hz.Ali anahtarı alıp kapıyı açtı. Peygamberimiz içeri girip çıktıktan sonra, amcası Abbas anahtarın kendisine verilmesini teklif etti. Fakat O, eski bekçisi Osman'a verilmesini isteyince bu ayet nazil oldu. Tarih itibariyle aralarında 6 sene gibi uzun bir tarih dilimi bulunan bu 2 pasaj, acaba neden yan yana getirilmiş olabilirler? Alimler bu iki parça arasında müşterek unsurun, emanete riayet edip hıyanetten sakındırmak olduğunu belirtmişlerdir. Zira o Yahudi Hz. Peygamberin ve müminlerin evsafını bildiği halde bu bilgi emanetine, yani Tevrat'a hıyanet etmişti. İşte buna binaen, müteakip ayet, emanetin ehline verilmesini ve adaletten ayrılınmamasını bildiriyor.

Ayet ve sureler arasındaki tenasübü göstermek hususunda, muhakkik müfessirler zorlamalardan kaçınmışlar ve bunu yaptıkları ölçüde başarılı olup, bu bahçenin en güzel meyvelerini devşirmişlerdir.

KUR'AN'IN PARÇA PARÇA İNİŞİ

Kur'an metninin inmesi 23 senede tamamlanmıştır. Bunun hikmetini bizzat Kur'an şu ayetlerde bildirmektedir: "O'nu bir Kur'an olarak ayırdık ki, insanlara ara vererek okuyasın."(İsra 106), "İnkar edenler; "Kur'an O'na bir defada indirilmeli değilmiydi?" dediler. Biz Onunla senin kalbini kuvvetlendirmek için, Onu böyle parça parça indirdik ve ağır ağır okuduk." (Furkan 32-33) Bu son ayet, itirazın vaki' olduğunu buna rağmen İlahi hikmetin kasden böyle indirdiğini meydana koymaktadır.

Kur'an'ın parça parça inmesinin başlıca hikmetleri şunlar olabilir:

1. Peygamberimiz de bir insan olduğu için, müşriklerin dalalette direnmeleri, hakka karşı körelmeleri, alay etmeleri, işkence etmeleri gibi konularda İlahi teselliye ihtiyacı olmaktaydı ve bu gibi anlarda gelen, sabretmesini hatırlatan, üzülmesini nehyeden, Allah'ın resulunu koruyacağı teminatını veren ayetler onu davasında daha azimli çalışmaya sevk etmiştir.

2. Kur'an'ın hıfzı kolaylaşmıştır.

3. Kur'an birden inseydi içki gibi bazı yasakları uygulatmak mümkün olmayacaktı. Bunun için insanlar belli bir olgunluğa gelince bazı yasaklar ve kurallar indirilmiştir.

NESH MESELESİ

*** Nesh lisanda nakl veya izale etmek manalarına gelir. Istılahta ise: "Şairin, şer'i bir hükmü, daha sonraki şer'i bir delil ile kaldırmasıdır."**

*** Kur'an-ı Kerim'de neshin vaki olduğu şu ayetten anlaşılmaktadır: "Herhangi bir ayetin (hükmünü) yürürlükten kaldırır veya ertelersek (yahut: unutturursak) onun yerine (sevapça) daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allah'ın herşeye kadir olduğunu bilmez misin?" (Bakara 106)**

*** Neshe bir misal verelim: Bakara, 180. Ayeti, geriye mal bırakacak durumda olan müttakilere, ölmeden önce anasına, babasına ve akrabasına vasiyyetle mal ayırmasını farz kılmıştı. Fakat miras paylarını tafsilatlı bir şekilde bildiren daha sonraki Nisa 11-12 ayetleriyle, - tasrih edilmese de, hükmen- vasiyyet neshedilmiştir. "Mirasçı için vasiyyet yoktur." Hadisi de bu neshi beyan etmiştir.**

*** Tahkik ehli alimler hükmü kaldırılan ayet miktarının çok az olduğunu söylerler. Suyuti de**

*** (V 911/1505), E. İbnu'l Arabi (V 543/1148) gibi sadece 20 ayetin mensuh olduğunu söyler. Şah Veliyyullah Dihlevi (V 1176/1762) ise sadece 5 ayetin mensuh olduğunu ifade eder.**

KUR'AN KISSALARI

Kıssalar hacim itibariyle, Kur'an'ın takriben yarısını teşkil eder.

Kıssaların Gayeleri

Kıssanın gayesi "Kur'an'ın indiriliş maksadlarını gerçekleştirmektir." Cümlesinde hülasa edilebilirse de, Bu gayeleri şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1.Hz Muhammed'in nübüvvetini ispat etmek.

2.Bütün peygamberlerin İslam'ı tebliğ ettiğini göstermek.

3.Muhatabların ders almalarını sağlamak: Sebe' 12 ayetinde, "sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü bir aylık mesafe

olan rüzgarı, Süleyman'a musahhar kıldık ve onun için erimiş bakırı da kaynağından sel gibi akıttık" buyrulur. Bu ayetten aero-dinamik kanunlarını kullanmaya gizli bir teşvik sezilebilir. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim demiri işletmeyi ve bakırı eriterek sel gibi akıtmayı, bu ayette büyük bir ilahi lütuf olarak bildirmekle, madenleri bulup işletmenin, sanayiinin ve maddi kuvvetin esası olduğuna işaret ve bu nimetten istifadeye teşvik etmektedir.

4.Kıssalar, Hz.Peygamberin ve müminlerin kalplerini takviye ederler.

Kıssaların Özellikleri

Kur'an kıssalarının gerçek kahramanı, olayların kendi etrafında döndüğü şahıs değildir. Kıssanın gerçek kahramanı insanın inanç, ahlak ve davranışlarına sıkı bir şekilde bağlı olan tarihi kanundur. Kıssanın kahramanı mesela Hz.Yusuf ile ev sahibesi değil, Yusuf'taki iffet ve emanet ile, Kadındaki şehvet ve hıyanettir.

Kıssaların en çok dikkati çeken özellikleri şunlardır:

1. Tekrar hususiyeti

2. Kur'an Kıssayı hangi maksad için serdediyorsa, hadisenin sadece o miktarını zikreder.

3. Muhatap kıssadaki olaylar içinde dalıp gitmeye bırakılmaz, arada dini irşad ve tevcihler serpiştirilir.

Kıssalarda şu sanat özellikleri bulunduğu görülür:

1. Muhatabı sürükleyen bir girizgahla başlanır.

2. Temsili anlatım tercih edilir, yani önemli sahneler gösterilip birçok teferruat muhayyileye bırakılır.

3. Hadiseler kuru didaktik ifadelerle sıralanmaz, canlılık ve hareket dolu bir tasvirle müşahhas hale getirilir.

SURE BAŞLARINDAKİ MÜNFERİD HARFLER (Huruf-i Mukatta'a)

Kur'an surelerinden 29 tanesi, münferit hece harfleri ile başlar. Bu sureler Bakara ve Ali İmran haricinde, hep mekki surelerdir. Bu harfler okunurken elifbadaki isimleri ile telaffuz edilirler. Mesela Elif Lam Mim, diye okunur, yoksa Elem diye okunmaz.

Bu harflerin manasız olduklarını söylemek hatalıdır. Allah'ın kelamı bundan münezzehtir. Ancak tam şekli ile manasını Allah'ın bilebileceği müteşabihattan saymak gerekir. Netice itibariyle müfessirler, "bunlardan muradın ne olduğunu kati olarak Allah bilir" demekle beraber muhtemel vecihleri zikretmekten de geri durmamışlardır.

Bu harflerinin varid olmasının izahı şunlar olabilir:

1. Kur'an alışılmamış, mutad olmayan, musiki tesiri de olan bu tabirlerle, etrafın dikkat nazarlarını çekmek, dinlemelerini sağlamak istemiştir.

2. Kur'an bunlarla i'cazına işaret etmektedir. Yani "Kur'an'ın cümleleri, ibareleri hepimizin bildiği şu basit harflerden meydana gelmektedir. Öyleyse uğraşın bakalım, sizlerin de elinizde olan bu imkanı kullanarak benzerini getirmeye çalışın. Siz benzerini yapamadığınıza göre mucizedir" demek istemektedir.

3. Bu harfler surelerin isimleri olmak vazifesi yaparlar.

KUR'AN'IN MÜŞKİLATI

Kur'an hakkında iyice bilgi sahibi olmayan okuyucu, bazan ayetler arasında tenakuz olduğunu sanabilir. Buna işkal, böyle zannedilen meselelere de müşkil denir.

Örnek olarak insanın yaratılışını konu olarak alan ayetlerde; Topraktan (Ali İmran 59) balçıktan (hicr, 26), kupkuru balçıktan (rahman 14), nutfeden (nahl 4) yaratıldığının bildirilmesi bir

tenakuz olmayıp, insanın yaratılışının muhtelif safhalarını bildirmek içindir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'İN ÜSLUBU

KUR'AN ÜSLUBUNUN BAŞLICA HUSUSİYETLERİ

1. Mevcut edebi türlerden ayrı olması

Araplarca bilinen edebi neviler, nazım ve nesir idi. Şiirin vezinli ve kafiyeli olması şart idi. Nesir ise seci ve irsal tarzında olurdu. Kur'an bunlardan hiçbirinin çerçevesine girmez. Bununla beraber, Kur'an'dan kısa bir parça okuyan kimse, ayetlerin ard arda gelişinden, ahenkli bir tesirin kendisini sardığını hisseder.

2. Kur'an'ın eşsiz ahengi

Kur'an'ın ifadesinde büyüleyici bir ahenk vardır. Bu ahenk:

a) Ses nizamından

b) Lügavi güzellikten ileri gelir.

3. Mana ve Lafız Dengesi

Kur'an lafızları hem israftan hem de taktirden (cimrilik) uzak olarak, manayı tam ifa edecek bir surettedir. Asli veya tamamlayıcı unsur noksan olmadığı gibi, garib bir fazlalıkta bulunmaz. Bu iş kolay görünse de Kur'an'dan başka kelamlarda gerçekleştiğine pek rastlanmaz. En beliğ bir edip bile "yeterli lafız" gayeleri arasında, "iki kuma arasındaki koca gibi"dir. Birini hoşnud ettikçe öbürünü kızdırır. Az ve öz söylemek arzusu, mananın aleyhine işler, kelamı bilmece haline getirir. Manayı etraflıca anlatmaya yönelse, sözün uzadığı görülür. Bu da kelamın parlaklığını nisbeten giderir ve muhatab asıl mana ile zahid manayı ayırd edemeyecek duruma gelir. Edipler bazen dengeyi kurabilirlerse de ekseriya bunu başaramazlar.

İsterseniz Mushaf-ı Şerif'i açınız. Kur'an'dan herhangi bir cümleyi alıp kelimelerini sayınız. Sonra aynı uzunluktaki başka bir sözü alıp mana yönünden bu sözleri, mana ve lafız ölçüleriyle muvazene ediniz. Neticede şunu göreceksiniz: Kur'an lafzında atılacak hiçbir lafız bulunmadığı halde, diğerinde çıkarıldığı veya değiştirildiği zaman zarar vermeyecek kelimeler bulacaksınız.

4. Edebi Türlerin Hepsinde Mükemmel Oluşu

Teşri, kıssa, cedel ve münazara, mev'iza, tarih, ahiret halleri gibi birbirinden farklı edebi nevilerin hepsinde söz söylediği halde, Kur'an ifadesi, nazmının metanetinde, güzelliğinde, fesahatinde hep aynı yükselliği gösterir. Bu da beşeri takatin üstündedir.

5. Aynı Anda Farklı Seviyelere Hitab Etmesi

Kur'an'ın manalarına, o tarzda lafız kalıbı giydirilmiştir ki, aynı anda değişik zamanlarda ve diyarlarda yaşayan, ilmi seviyeleri çok farklı olan bütün insanlara hitaba elverişli olur. Kur'an'ın birçok ayeti, değişik seviyeden birçok kimsenin bulunduğu bir mecliste okunduğunda, orada bulunanlardan her bir şahıs, ilmi durumuna göre farklı şeyler anlar. Bu demek değildir ki, ayetten mütenakız manalar çıkar, nereye çekersen oraya götürülebilir. Gerçek şudur: manası aynı kalmakla beraber, bir kısım ayetlerin sathı, derinliği ve kökleri bulunabilir. Ayetin üslubu, bu üç unsuru da ihtiva edip onlara şamil bulunmaktadır. Avam (geniş kitle) zahiri görünüşteki ilk sathi manayı, aydınlar derinlikteki muayyen bir manayı, ihtisas ehli ise mananın köklerinin çoğunu anlar ve hatta daha sonra gelen nesillere de yeni taraflar kalabilir.

6. Edebi Türlerin İçiçe Olması

Kur'an'ın bahisleri ve mevzuları, ekseriya içiçe girmiş durumdadır. Diğer kitaplarda rastlandığı üzere, konulara göre sıralanmamıştır. Ele aldığı konuların hemen hepsi, aralarında bir birlik olmaksızın birbirine eklenir, birbiriyle kenetlenir.

Bir kitaptaki meselelerin aynı başlık altında tasnif edilmesi, takib edilen maksadlara racidir. Şimdi bu prensibi ölçü alarak bakarsak görürüz ki, Kur'an'ın bu hususiyeti, Kur'ani mananın tamamının etrafında döndüğü üstün bir hikmetten ileri gelmiştir.

O hikmet de şudur: Kur'an'ın ihtiva ettiği bu çok çeşitli mevzuların ve cüzi manaların hepsi, bir tek külli mananın etrafında dönmektedir: Bu mihver de, insanları, kendi fikir ve iradeleriyle Allah'a kulluğa çağırmaktır.

Faraza Kur'an, meselelerini anlatışında beşeri telif usüllerine göre hareket edip de akaid esaslarını bir bölümde, cennet ve cehennem ahvalini bir bölümde, teşrii ahkamı bir bölümde, tarih ve kıssaları bir bölümde ilh. Toplasaydı.... evet Kur'an bu tutumu izleseydi, merkezi gayeyi gerçekleştiremeyecek ve bu ayrı fasıllar ruhsuz kalacak ve hepsinin aksettirmesi matlub olan bu külli mana, ekseriya sönük kalacaktı. Okuyucu onu bir yerde görecek, ama diğer bölümlere geçince çok geçmeden unutacaktı.

7. Tekrarların bulunması

Kur'an bazı mevzuları tekrar eder. Tekrara, Cahiliye devri Arap edebiyatında da rastlanmakla beraber, Kur'an'ın tekrardan maksadı, cahiliye Araplarından kısmen farklı olmuştur. Zira onlar tekrarı, sadece tehvil, te'kid, tahvif, ve tefeccu' gibi mühim durumlarda kullanırlardı.

Kur'an, hakikata davet kitabıdır; davet ve tebliğ halkasında bütün insanlık ve onların içinde de çok değişik mizaçlar bulunduğundan, farklı üsluplarla beyan etmek gerekir ki mesele şumüllü olarak anlatılabilsin.

Kur'an aynı zamanda bir dua ve zikir kitabıdır; dua ve zikir ise tekrar ile tenvir eder.

Hem herkes Kur'an'ın tamamını - ya gafletinden veya imkan bulunamadığından- okuyamaz. Fakat bir sureyi çoğu zaman okuyabilir. Onun için Kur'an'ın en mühim maksadları, kısa surelere dercedilerek, her bir sure küçük bir sure hükmüne getirilmiş, zahiri bir tekrar bunun bir neticesi olmuştur. Herbir surenin bir çerçevesi ve bir esas maksadı vardır. Tekerrür eden

mesele, her surede münasip muhtevasına yerleşir. Aynı kıssa, aynı surede tekrarlanmaz.

Hem Kur'an müessistir; inkar ve küfran karanlığındaki insanlığın kainat, hayat ve insan anlayışlarını değiştirip düzelten en büyük inkılabı yapmaktadır. Müessis (kurucu) en mühim noktaları zihinlere yerleştirmek için tekrar etmelidir.

8. Beyan Tarzının Çeşitliliği

Kur'an-ı Kerim beyan tarzının çeşitliliği yönünden, hiçbir beliğde görülmemiş bir servet ve bera'ata (üstünlüğe sahiptir. Bunu şu misalle izah edelim:

Yapılmasını istediği işi beyan tarzlarının zenginliği:

a) Açık emir tabiri ile: "Allah, size emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adletle hükmetmenizi emreder." (Nisa 58)

b) Emir sigasıyla istemek: "Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun."(Tevbe 119)

c) Fiilin mükelleflere hükmedildiğini bildirmekle: "Sizin üzerinize oruç tutmanız yazıldı (hükmedildi)" (Bakara 183)

d) İnsanların üzerine düştüğünü belirtmekle: "Yol bulabilen insana, Kabe'yi Allah için haccetmesi gereklidir (üzerine düşer)" (Ali İmran 97)

e) Mükellefin o fiili yaptığını bildirmekle: "Boşanmış kadınlar (tekrar evlenebilmeleri için) kendi kendilerine üç aybaşı beklerler." (Bakara 228) Bu beklesinler demenin daha beliğ şeklidir. Zira verilen emrin, icra safhasında olduğunu belirtmektedir.

f) Durumunu bildirmekle: "Kabe'ye giren güvenlik içinde olur." (Ali İmran 97)

g) Fiilin hayır olduğunu bildirmekle: "Sana yetimleri sorarlar. De ki onların işlerini düzeltmek hayırlıdır." (Bakara 220)

h) O işin farz olduğunu bildirmekle: Allah'ın peygambere farz kıldığı şeylerde onun için bir güçlük yoktur." (Ahzab 38)

ı) Bahsedilen işten dolayı mükafat vadederek: " Kim Allah'a güzel bir ödünç takdim ederse, Allah karşılığını kat kat verir." (Hadid 11)

j) Fiili, daha önceki bir şarta bina etmekle: "Başladığınız Hacc ve Umre'yi Allah için tamamlayın engellenirseniz kolayınıza gelen bir kurban (kesmeniz gerekir)" (Bakara 196)

k) Olumsuz soru şekliyle: "Yaratan hiç yaratmayan gibi olur mu? İbret almaz mısınız?"(Nahl 17)

l) Fiili, (terecci) bildiren bir kelimeden sonra getirmekle: "Şükredesiniz diye Allah size ayetlerini böylece açıklıyor." (Maide 89) Yani "Allah size ayetlerini açıklıyor. Öyleyse şükrediniz."

m) Fiili yapmamayı, çirkin bir tarzda tasvir etmekle: "Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, kafirlerin ta kendileridir" (Maide 44) Yani Allah'ın indirdiği ile hükmedin"

9. Akla ve duyguya dengeli hitab etmesi

Kur'an üslubu hem akla hem de duyguya aynı anda hitab ve her ikisini de tatmin eder. Mesela Nebe' suresinde, Kaf suresinde ba's ve haşri; Kasas, 68-75 veya Rum, 20-30 pasajlarında Allah'ın varlığını ve birliğini Kur'an'ın nasıl isbat ettiğini, sayısız misaller arasında okuyabilirsiniz.

Beşer ifadesi akıl ve duygu arsında dengeyi, mümkün değil kuramaz. Zira insanlarda düşünen kuvve ile duyan kuvve tam denge halinde bulunmaz. Olsa bile aynı anda dengede olmaz, değişik zamanlarda olabilir. Fakat her cümlede bu dengenin bulunması vaki değildir. Kur'an'da ise bu muvazene mevcuttur. Zira Kur'an, Bir işi diğer işlerine mani olmayan Zatın, ruhla bedeni bir arada yaratan Zatın kelamıdır.

KUR'AN ÜSLUBU İLE HADİS ÜSLUBUNUN MUKAYESESİ

*** Kur'an üslubu ile hadis üslubu arasında bir karşılaştırma yapmak faydadan hali değildir. Binlerce hadisi okumuş bulunan ve Arapça ifade tarzlarına vakıf olan bir zat, ayetlerle hadisler arasında bariz fark bulunduğunu ve Kur'an'ın beyanlarının daha üstün ve azametli olduğunu hemen anlar. Hz.Peygamber'in kelamı gibi en üstün insana yakışan ve Kur'an ayetlerinin tebliğcisi olan bir zatın kelamı bile Kur'an'ın beyanından böylesine geride kalırsa diğerlerinin ne durumda olacağı kolayca anlaşılabilir.**

*** Bu iddiamızı bir misalle müşahhas hale getirelim: Sahabeden Ubey İbn Ka'b'in hususi mushafında yer alan iki konut duasının bazılarınca iki sure zannedilmesi karşısında Nöldeke isimli müsteşriğin bile üslup mukayesesi ve tahlili yaparak nasıl bir cevap verdiğine bakalım. Özetle diyor ki:**

*** Bu metinlerin muhtevaları ve biçimleri Kur'an'ı değil duayı andırmaktadır. Başlarında (de ki) yoktur. Gerçi bunun olmayışı başlı başına bir sebep sayılmaz. Zira Fatihanın başında da yoktur. Konut dualarında Kur'an'da alışık olmadığımız tabirler vardır. Gramer yönünden de ufak bir fark bulunur. Sena etmek (esna) fiili Kur'an'da hiç geçmez; bu manada başka kelimeler kullanılır (hamide, sebbeha, kebbere gibi.) Se'a fiili, Kur'an'da Allah'a ulaşma yolunda çabalamak manasında kullanılmaz. Fecara (yafcuruk) Kur'an'da mef'ul olmadığı halde, bu duada akuzatif şahıs zamiriyle karşımıza çıkmaktadır. Hala'a fiili ise Kur'an'da yalnız bir defa, o da yalnız ayakkabıyı çıkatmak hakkında(Taha 12) geçer. Halbuki burada çok daha başka bir manada yani Allah yolunda olmayanları terketmek manasında kullanılmıştır. Keza kefere kafir olmak manasına geldiğinde Kur'an'da ba'(be) harf-i cerri ile müteaddi olur; ancak**

küfran (nankörlük) manasına geldiği takdirde burada olduğu gibi mef'ulün bih alır. Halbuki burada kafirlik manasına geldiği halde be kullanılmamıştır. Bu karşılaştırma da gösteriyor ki, Kur'an ile hadis arasında öyle bir fark vardır ki, az çok ihtisas ehli olan herkes bunu kolayca anlayabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'IN İ'CAZI

Kur'an niçin mucizedir?

*** Kur'an nazil olduğu muhitin en fazla ileri olduğu belagat sahasının bir mucizesi kılınmıştır. Bunu isbat etmek için o, ediblere önce benzeri bir kelam ortaya koyma hususunda meydan okudu:**

*** "Doğru iseler, haydi onun gibi bir söz getirsinler."(Tur 34) Onlara uzunca mühlet verdi yapamadılar. Sonra, asılsız, uydurma şeyler dahi olsa tesir ve belagat bakımından on surenin benzerini yapmaları ile iktifa edeceğini bildirdi:**

*** "Yoksa onu uydurdu mu diyorlar? De ki: "Öyle ise siz de onun benzeri uydurulmuş on sure getirin. Eğer doğru iseniz. Allah başka çağırabildiklerinizi de (yardıma) çağırın!" (Hud 13) Bunu da yapamayınca bu defa bir sure getirmelerini istedi:**

*** "Yoksa onu uydurdu mu diyorlar? De ki: "Eğer doğru iseniz haydi onun benzeri bir sure getirin ve Allah'tan başka çağırabildiklerinizi de yardıma çağırın!" (Yunus 38) Bunu daha sonra Bakara 23 ayetinde de tekrar etti. Bundan sonra da ortaya çıkan aczlerini şöyle ilan etti:**

*** "De ki: İnsanlar ve cinler birbirlerine yardımcı olarak, bu Kur'an'ın benzerini ortaya koymak için biraraya gelseler, andolsun ki yine de benzerini yapamazlar" (İsra 88)**

*** Ancak şunu hatırlatmak gerekir ki; Kur'an'ın meydan okuması aynı lafızlarla, aynı üslupla, onun nazmında ve taktiklerinde olarak, belagat yönünden benzerini istemek demek değildir. Başka kelamlarda da böyle bir nazire getirmek imkansızdır. Zira -denildiği üzere- ifade tarzı, söyleyenin sıfatıdır aynasıdır. Herkesin kendisine mahsus söyleme tarzı vardır. Kendi ifadesini başkasınınkine benzetebilenler çok az çıkabilir. Onlar da onun üslubuna tam vakıf lanlar nezdinde, taklit yönlerini açığa vururlar. İnsanların Kur'an'ın benzerini söylemekten aciz**

kalmalarından maksat şudur: Üslubu ve ifade tarzı nasıl olursa olsun, belagat ve beyanca, hakikati etkili bir biçimde ifade etmek bakımından, Kur'an'ın seviyesinde bir kelam getirmeleridir. Zaten edipler ve şairler arasındaki mukayese de, bu manada olarak yapılmış ve yapılmaktadır.

İ'CAZ VECİHLERİ

1. Belagat ve Üslubu:

Kur'an-ı Kerim'in mucize oluşu çeşitli yönlerde olmakla beraber, i'cazının en yüksek vechi, nazmındaki belagattan doğan lisani i'cazındandır.

Kur'an'dan mu'ciz olan miktar kısa da olsa, bir suredir. Kur'an ilk meydan okuduğunda onun gibi bir söz söylemelerini(Tur 33-34), sonra uydurma hikayelerden ibaret olsa da on sure (Hud 13-14), Müteakiben hiç değilse bir sure getirmelerini(Yunus 38, Bakara 23) istediği halde her defasında muhatabların acizleri ortaya çıktı. Bundan da anlaşıldığı üzere, muciz olan asgari miktar bir suredir. Yoksa ne Mu'tezilenin iddiası gibi Kur'an'ın tamamıdır, ne de bazılarının dediği gibi sureden az dahi olsa, Kur'an denilebilecek miktardır.

2. Muhtevasının Zenginliği (Camiiyyeti)

İ'cazın şumüllü olarak tezahür ettiği bir saha da, Kur'an'ın eşine rastlanmaz camiiyyetidir. Bu da lafzında, manasında, ilminde, bahislerinde ve üslubundaki camiiyyetlerdir.

3. İhtiva ettiği esasların insanlığa yetmesi

Kur'an hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır, fakat bu demek değildir ki onda, öğrenci defterindeki matematik problemlerinin çözümü, dilbilgisi kitaplarındaki cümle tahlilleri, çeşitli fizik ve kimya formülleri ve keşifleri vardır. Şöyle diyelim: Kur'an size bir sandık elma vermez; onun yerine size yeryüzünü sunup, elma ağacına sahip olacak yeteneği verir. Fizik kanunlarını sıralamaz, ama fizik kanunlarını öğrenmeye ve kullanmaya sevkeder. Bir

Fransız atasözü der ki: "Balık hediye ettiğin bir kimseyi bir günlüğüne doyurursun, ama balık avlamayı öğrettiğin bir kimseyi her gün(ömür boyu) doyurursun." İşte Kur'an buna yöneltir.

Kur'an'ın, insanlığın ihtiyaçlarına kafi gelmesinden maksat, her asırda ve her yerde, başka hiçbir dinde ve nizamda görülmeyecek şekilde, insanlara doğruyu göstermesidir.

4. Gaybi haberler ihtiva etmesi

Kur'an'-ı Kerim Hz.Peygamber gibi bir insanın bilmesi mümkün olmayan durumları bildirdiğinden, Allamu'l-guyubdan (bütün gizli halleri bilenden) geldiğini göstermiştir. Gayb dan haber vermesini ikiye ayırmak mümkündür:

a) Maziye ait gaybi durumları bildirmesi:

Kur'an ümmi bir kavim içinde yetişmiş, ümmi bir zatın lisaniyle, Hz.Adem'den asr-ı saadete kadar birçok peygamberin, ümmetleriyle aralarında cereyan etmiş çeşitli vakaları ihtiva etmektedir. Bunların büyük ekseriyetinin, Hz.Peygamber'in memleketinde bilinmediği kesindir. Nitekim Kur'an Hz.Meryem'in doğum kıssasından (Ali İmran 44), Hz. Yusuf'un kıssasından (Yusuf 102) sonra, oralarda anlatılan olayların gayb olduğunu bildirdiği gibi, Hz.Nuh'un kıssasını müteakib şöyle buyurur:

"Bu sana vahy ettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce, onları ne sen ne de kavmin bilmiyordunuz." (Hud 49). Kur'an'ın bu hususiyeti müşriklere karşı delil olarak zikretmesi ve onlardan herhangi bir itirazın gelmemesi de, o meselelerin o muhitte bilinmediğini açıkça göstermektedir.

b) İstikbale dair gaybi haberler:

Kur'an'ın indiği zamana göre müstakbelde gerçekleşecek gaybi haberlerden, herkes tarafından anlaşılabilecek olanları bile büyük bir yekün tutar.

Kur'an risaletin ilk yıllarında (miladi 614) bir daha ayağa kalkacağı ümit edilemeyecek tarzda Sasaniler tarafından mağlub edilen Bizanslıların, çok yakında onlara galib geleceklerini bildirmiş ve 7 sene sonra bu galibiyet gerçekleşmişti.(Rum 1-5 Buradaki 4. Ayet bu galibiyetin olacağı sırada, müminlerin de müşriklere karşı zafer kazanacaklarını bildirmekle, sebepler aleminde hiç tahmin edilemeyecek Bedir zaferini de haber vermişti.

Yine Hz.Musa'yı takib ederken boğulan Firavunun cesedinin muhafaza edileceğini bildirmiş (Yunus 92), Tevrat'ta bulunmayıp Kur'an'a mahsus olan bu haber, Kur'an'ın inişinden 14 asır sonra gerçekleşmiştir.

5. Kur'an'ın daima yeni kalması

Bun konuda din fikrine toptan karşı olan E Renan (v1892) 'ın bir sözünü aktaralım: "Bir medeniyetin değeri yaratıcılığında, ilim ve sanat hayatına kattığı zenginliklerde, gerçekleştirdiği refah ve içtimai adalette ise, İslamlığı, bilhassa ilk 5 asrında ve yer yer 18. Asra kadar, dünya tarihinin en parlak devirleri arasında görmek icabeder.

KUR'AN'DA HABER VERİLEN MODERN KEŞİFLERE BAZI MİSALLER

Astronomi

*** Kainatın ilk maddesinin nasıl meydana geldiği bugün kesin bir şekilde bilinememektedir. Bu belki de hep böyle devam edecektir. Ancak doğruluk ihtimali olan ve bazı kaynakları bulunan birkaç nazariye geliştirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'in bu konu ile alakalı beyanları, bu nazariyelerle daha iyi anlaşılabilmektedir.**

*** "İnkarcılar bilmezler mi ki göklerle yer birbirine yapışık idi; onları biz ayırdık ve her canlı şeyi sudan yarattık. (Bilip de) hala iman etmezler mi? (Enbiya 30)**

*** "Sonra (Allah'ın iradesi) göğe yöneldi; o zaman gök duman halinde idi."(Fussilet 11)**

*** Şimdilerde astrofizikçilerde genel olarak hakim olan kanaat da, bu ayetlerin çizdiği çerçevede dönüp dolaşmaktadır.**

*** Dünyanın yuvarlak olduğuna müteaddit ayetlerde işaretler vardır. Ezcümle:**

*** "Allah geceyi gündüze, gündüzü de geceye doluyor."(Zümer 5) ayetinde geçen tekvir (yukevviru), baş gibi kürevi bir cismin etrafında, bir şeyi mesela sarığı döndürerek sarmak, Tam Türkçe tabiriyle dolamak demektir.**

*** Mahmud es-Savvaf'a göre, dünyanın döndüğüne veya dönmediğine dair Kitab veya sünnette kat'i delil yoktur. Ancak dünyanın döndüğüne işaret eden ayetler vardır. O, "Sen dağları görür, onları hareketsiz sabit sanırsın. Halbuki onlar bulutların geçişi gibi geçerler."(Neml 88) ayetini birçok ayet meyanında, dünyanın döndüğüne işaret eden ayetlerden sayar.**

Fizik

Göğe doğru yükseldikçe havadaki oksijen miktarı azalıp, hava basıncı her 100 metrede 1derece düştüğünden nefes darlığı, konuşma ve görme bozuklukları, baygınlık halleri meydana gelir. 20000 metreyi geçince özel cihaz olmadığı takdirde nefes alınamayıp ölüm durumu vaki olur. Kur'an şu ayetinde bu gerçeği bildirir: "Allah kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslama açar; kimi de saptırmak isterse onun göğsünü, o kimse gökte yükseliyormuş gibi dar ve tıkanık yapar." (En'am 125)

Jeoloji

Jeoloji dağların yer üstündeki kısmı miktarınca yer altında da temelinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Kur'an "Yeryüzünü bir yatak (gibi) yapmadık mı? Dağları da kazıklar (gibi) yapmadık mı?"(Nebe' 6-7) ayetinde, dağları kazıklara benzetir. Zira çadır kazığının yarısına yakın bir kısmı yere çakılmaktadır. Başka bir ayette: "Dağları da (Allah) sapasağlam çaktı."(Naziat 32) buyrulmaktadır.

Dağların, atmosfer denizinde yüzen yerküresinin dengesini sağladığı da şu ayette gösterilir: "(...)Sizi sarsmasın diye yeryüzüne de sabit dağlar attı."(Lokman 10). Jeolojide dağların isostasy denilen yer dengesi kanununun mühim bir unsuru

olduğu, asrımızda anlaşılmıştır. Jeo-fizikte, "sıcak noktalar"(hot spots) denilen ve dünyada 110 kadar olarak belirlenen büyük dağ kitleleri vardır. Bunlar yerkabuğunun hareketine mani olmakta olup yerin çok derinliklerinden (mantodan) yükselen ve yer kabuğunu deldikten sonra yüzeyde katılaşarak adeta bir perçin şeklinde kabuğu tesbit eden (bazalt bileşiminde) büyük magma kitleleridir. Ayetlerin bildirdiği ile tekvini ayetlerin yorumu durumunda olan bilimin, şimdiki sonuçları arasındaki uygunluk meydandadır.

Botanik

Ağaçların aşılanması öteden beri bilinmekte ise de, yakın bir zamana kadar, rüzgarların aşılama ile herhangi bir ilgisi bilinmemekte idi."Allah her meyveden yine kendilerinin içinde ikişer çift yaratmıştır."(Ra'd 3) ayetinin bildirdiği hakikat keşfedilip bütün bitkilerin çiçeklerinde erkek ve dişi çifti bulunduğu ve erkeğin dişiyi aşılamasıyla meyvelerin meydana geldiği anlaşıldıktan sonra, döllenmenin ve aşılamanın rüzgarlar vasıtasıyla olduğu tesbit edilmiştir.

Genetik

"Rabbin, Ademoğularından, onların sulblerinden (bellerinden) zürriyetlerini almış ve onları kendilerine şahit tutarak: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"(demişti). "Evet (buna) şahidiz dediler. Kıyamet günü "Biz bundan habersizdik" demeyesiniz."(A2raf 172)

Seyyid Kutub bu ayeti açıklarken şu izaha da yer veriyor: "Gerçekten Kur'an-ı Kerim varlığın en derin noktalarından, insan fıtratının derinliklerinde gizlenmiş olan bu son derece derin müthiş hakikati, bu derecede parlak eşsiz ve hayret verici bir sahne içinde sergiliyor. Hem de bunu, içinde yaşadığımız zamandan 14 asır kadar önce insanların menşei ve gerçek tabiatları hakkında vehimlerden başka birşeyin bilinmediği bir ortamda bildiriyor. Bunca asırlar geçtikten sonra insanlık, bu hakikatler ve insan tabiatı hakkında bazı şeyleri öğrenme imkanı buluyor. Bir de görüyoruz ki ilim, genlerin (insanın bütün hayatını içine alan katalog durumunda olan ırsiyeti nakleden hücrelerin) bir sicil (kayıt) defteri olduğunu ve insanlar, daha sulblerde hücreler halinde iken onların bütün hususiyetlerinin o

genlerde saklı olduğunu öğretiyor. Ve 3 milyar insanın kaydını muhafaza eden ve onların bütün hususiyetlerini ihtiva eden genlerin hacim itibariyle 1 cm3'ü geçmediğini, yani bir dikiş yüksüğü kadar bir yere sığdığını ifade ediyor. Bu öyle bir iddiadır ki eskiden bunu söyleyen birinin hemen deli olduğu söylenirdi. "Biz onlara hem dış dünyada hem de kendi nefislerinde, Kudretimizin işaretlerini göstereceğiz, ta ki kendileri de onun gerçek olduğunu iyice bilecekler."(Fussilet 53) buyuran yüce Allah elbette doğru söyler.

Daktiloskopi

Bu bilim dalı parmak izlerini inceler. Bütün insanların parmak izleri birbirinden farklıdır. Kur'an, öldükten sonra insanın bütün teferruatı ile diriltileceğini bildirirken, insanın bu en ince özelliğine şöylece işaret eder: "İnsan, Bizim kendisinin kemiklerini biraraya toplayamayacağımızı mı sanıyor?Evet, toplarız; onun parmak uçlarını bile düzgünce, yerli yerinde yapmaya gücümüz yeter."(Kıyame 3-4)

Biyoloji

İnsanın üremesi konusunda Kur'an'da geçen müteaddit ayetlerden özellikle Hacc 5,ve Mu'minun 12-14 ayetlerini ele alıp, modern biyolojinin bu konudaki tesbitleri ile karşılaştıran bir tıp profesörü, sonunda ikisi arasında tam bir mutabakat bulunduğunu, Kur'an'da bildirilenlerin 19. Asırdan önce dünyanın hiçbir yerinde malum olmadığını ifade edip sözlerini şöyle bitirir: "kur'an insanların keşfetmek için yüzyıllarını harcayacağı, insanın üremesi konusundaki temel gerçekleri, sade bir anlatımla insanlığa açıklıyordu."

Sözü edile ayetler şunlardır: "Ey insanlar!Eğer siz öldükten sonra dirilme hususunda herhangi bir şüphe içinde iseniz, şu muhakkaktır ki biz sizi(n aslınızı) topraktan, sonra (onun zürriyyetini) insan suyundan, sonra pıhtılaşmış bir kandan, daha sonra da hilkati belli belirsiz bir çiğnem etten (ve bunları) size (kemal-i kudretimizi) apaçık gösterelim diye (yaptık). Sizi dileyeceğimiz muayyen bir vakte kadar rahimlerde durduruyoruz, sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyoruz, daha sonra da kuvvetinize (yiğitlik çağına) ermeniz için (büyütüyoruz). Kiminiz öldürülüyor, kiminiz de (evvelki) bilgi(sin)den sonra (artık) hiçbirşey bilmemek üzere ömrün en fena (devresine) doğru

gerisin geri itiliyor. Sen Yer(yüzünü) kupkuru ve ölü görürsün. Fakat biz onun üstüne suyu (yağmuru) indirdiğimiz zaman o harekete gelir, kabarır, her güzel çiftten nice nebat bitirir." (Hacc 5)

"Andolsun biz insanı çamurdan (süzülmüş) bir hülasadan yarattık. Sonra onu sarp ve metin bir karargahta bir nutfe yaptık. Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı haline getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık, o bir çiğnem eti de kemik(ler)e kalbettik. (Çevirdik) de o kemiklere de et giydirdik. Nihayet onu başka yaratılışla inşa ettik. Suret yapanların en güzeli olan Allah'ın şanı (bak) ne yücedir!" (Müminun 12-13-14)

Hıfzı sıhha (Koruyucu Hekimlik)

Kur'an-ı Kerim her sahada koyduğu hükümlerle, insan elinin beden ve ruh sağlığının korunmasını sağladığı gibi, inişinden çok sonra anlaşılıp kesinlik kazanmış mükemmel hıfzı sıhha kanunlarını da bildirmiştir.

Kur'an'da hıfzı sıhha açısından da önemli olan örtünmeden, elbise temizliğinden, yeteri derecede istirahat etmekten, iyi bir beslenmeden, kötü ve bozulmuş yiyeceklerin yenilmemesinden, içki kullanılmamasından, leş, kan, domuz eti yenilmemesinden, zührevi hastalıkların başlıca sebeplerinden olan zinanın kötülüğünden bahsedilmektedir.

6. Kur'an'ın Hz.Peygamber'in Arzusuna Uymaması

a) Beklediği durumlarda vahyin gelmemesi:

Mesela ifk hadisesinde ayet olaydan bir ay sonra inmiştir.

b)İkaz ve itab ayetleri:

Kur'an-ı Kerim müteaddit ayetlerde Rasulullah'a bazı içtihatlarında hata ettiğini bildirip onu ikaz eder, bazan tatlı, bazan şiddetli itabda bulunur. Mesela birgün Peygamberimiz Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden bazılarına dini telkinlerde

bulunuyordu. Bu sırada ama bir zat içeri girerek: "Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret ya Rasulullah!" diye bağırdı ve bu sözünü birkaç defa tekrar etti. Halbuki Peygamberimiz Velid veya Umeyye İbn Halef gibi sözlerine çok itibar edilen reislerden birini ikna etmeye çalışıyordu. Bu adamlar kendilerinin yanında fakirlerin bulunup söze karışmalarından hoşlanmazlardı. Hz.Peygamber bu nazik durumda onun böyle söyleyip sözünü kesmesinden sıkıldı, yüzünü ekşitip öteye çevirdi. Bunun üzerine Peygamberimizi yaptığı davranıştan dolayı uyaran Abese(1-10) ayetleri indi.(Bundan sonra yanına her gelişinde Peygamberimiz bu zata; "Ey hakkında Rabbimin beni itab ettiği zat, merhaba!" buyurur ve cübbesini onun altına yayardı.

Bu örnekler de gösteriyor ki; Kur'an-ı Kerim sadece vahiydir (peygamberimizin sözleri değildir) ve peygamberimizin isteği doğrultusunda da inmemiştir, Allah dilediği zaman, dilediği tarzda O'nu indirmiştir.

Doç. Dr. Suat YILDIRIM

Yayınevi: Ensar Neşriyat